

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 ประเด็นปัญหา	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	5
1.5 กรอบแนวความคิดในการวิจัย	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 เอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 การใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน	6
2.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินในภาคเหนือของประเทศไทย	13
2.3 กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย	18
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	23
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	23
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	24
3.4 ระยะเวลาในการศึกษา	26
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา	
4.1 ข้อมูลพื้นฐานของอำเภอสะเมิง	28
4.2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มน้ำแม่สาบ	30
4.3 ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน	35
บทที่ 5	
ผลการศึกษา	
5.1 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน	48
5.2 การใช้ประโยชน์ที่นา	58
5.3 การใช้ประโยชน์ที่ไร่	67
5.4 การใช้ประโยชน์ที่สวน	70
5.5 การใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรที่ดิน โดยชุมชน	72
5.6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรที่ดิน	75
5.7 การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน และอื่น ๆ	92
บทที่ 6	
สรุปและวิจารณ์ผล	
6.1 รูปแบบการใช้ที่ดิน และบทบาทในการจัดการทรัพยากรที่ดิน ของชุมชนที่ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	98
6.2 ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรม ใช้ประโยชน์ การจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน	99
6.3 การใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรที่ดินของชุมชน	100
ตลอดจนความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยธรรมชาติทำให้ชุมชนอนุรักษ์ และทำลายพื้นที่ป่าน้อย	

ญ

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เอกสารอ้างอิง	103
ประวัติผู้เขียน	107
ภาคผนวก	109

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
4.1 สถิติแสดงจำนวนประชากรของกลุ่มน้ำแม่สาว	31
5.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินของบ้านงาแมงในพื้นที่การเกษตรช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	48
5.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินของบ้านขุนสาวในพื้นที่การเกษตรช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	52
5.3 จำนวนและสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่การเกษตรของบ้านงาแมงและขุนสาว ฤดูเพาะปลูก ปี พ.ศ. 2548/49	57
5.4 ปฏิทินการใช้ประโยชน์ที่ดินของบ้านงาแมง ในช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	59
5.5 ปฏิทินการใช้ประโยชน์ที่ดินของบ้านขุนสาว ในช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	64
5.6 ฝ่าย ลำห้วย จำนวนผู้ใช้ และขนาดพื้นที่ของบ้านงาแมงที่ใช้น้ำจากฝาย	76
5.7 ฝ่าย ลำห้วย จำนวนผู้ใช้ และขนาดพื้นที่ของบ้านขุนสาวที่ใช้น้ำจากฝาย	77
5.8 การถือครองที่ดินทำกินของบ้านงาแมงแยกตามประเภทพื้นที่ พ.ศ. 2548/49	86
5.9 การถือครองที่ดินทำกินของบ้านขุนสาวแยกตามประเภทพื้นที่ พ.ศ. 2548/49	87
5.10 ปฏิทินแสดงช่วงเวลาที่ทำพิธีกรรมในปัจจุบันของบ้านงาแมง	88
5.11 ปฏิทินแสดงช่วงเวลาที่ทำพิธีกรรมในปัจจุบันของบ้านขุนสาว	91
ก1 ข้อมูลที่ดิน และการใช้ประโยชน์ของชาวบ้านงาแมงตำบลแม่สาว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	109
ข1 ข้อมูลที่ดินและการใช้ประโยชน์ของบ้านขุนสาว ตำบลแม่สาว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	115

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
4.1 แผนที่ขอบเขตการปกครองของอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	29
4.2 แผนที่แสดงลุ่มน้ำแม่สาว และลุ่มน้ำย่อยบ้านงาแมงและลุ่มน้ำย่อยบ้านขุนสาว	32
4.3 สภาพภูมิประเทศ และของเขตลุ่มน้ำของบ้านงาแมง	37
4.4 แผนที่แสดงลักษณะชุดดินของบ้านงาแมง	40
4.5 สภาพภูมิประเทศ และของเขตลุ่มน้ำของบ้านขุนสาว	44
4.6 แผนที่แสดงลักษณะชุดดินของบ้านขุนสาว	47
5.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินของบ้านงาแมงในพื้นที่การเกษตรช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	49
5.2 การกระจายของขนาดพื้นที่และสัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทของบ้านงาแมง ในพื้นที่การเกษตรช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	50
5.3 แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินของบ้านงาแมงในพื้นที่การเกษตรช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	51
5.4 การใช้ประโยชน์ที่ดินของบ้านขุนสาว ในพื้นที่เกษตรช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	52
5.5 การกระจายของขนาดพื้นที่และสัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทของบ้านขุนสาว ในพื้นที่การเกษตรช่วงฤดูเพาะปลูก ปี พ.ศ. 2548/49	53
5.6 แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินของบ้านขุนสาว ในพื้นที่การเกษตรช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	55
5.7 การใช้ประโยชน์ที่ดินของบ้านขุนสาวและบ้านงาแมงในพื้นที่การเกษตรช่วงฤดูเพาะปลูก ปี พ.ศ. 2548/49	56
5.8 การใช้ประโยชน์ที่นาของบ้านงาแมง ในพื้นที่การเกษตรช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	58
5.9 ความถี่ของการใช้ประโยชน์ที่ดินของบ้านงาแมง ในช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	60
5.10 สภาพภูมิประเทศของพื้นที่นาบริเวณทุ่งกลาง	61
5.11 สภาพภูมิประเทศของพื้นที่นาบริเวณทุ่งลุ่มบ้าน	62

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
5.12 การใช้ประโยชน์ที่นาของบ้านขุนสาบ ฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	63
5.13 ความถี่ของการใช้ประโยชน์ที่ดินของบ้านขุนสาบ ในช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	64
5.14 สภาพภูมิประเทศของพื้นที่นา (ทุ่งกลาง) ของบ้านขุนสาบ	66
5.15 สภาพภูมิประเทศของพื้นที่นา (ทุ่งมะขาม) ของบ้านขุนสาบ	66
5.16 การใช้ประโยชน์ที่ไร่ของบ้านงาแมง ในช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	67
5.17 สภาพภูมิประเทศของที่ไร่ (บอนสี) ของบ้านงาแมง	67
5.18 การใช้ประโยชน์ที่ไร่ของบ้านขุนสาบ ในช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	68
5.19 สภาพภูมิประเทศของที่ไร่ (ข้าวไร่) ของบ้านขุนสาบ	69
5.20 การใช้ประโยชน์ที่สวนของบ้านงาแมง ในช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	70
5.21 การใช้ประโยชน์ที่สวนของบ้านขุนสาบ ในช่วงฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ. 2548/49	71
5.22 การขุดลำเหมืองนำน้ำเข้านา	77
5.23 แผนที่แสดงแนวของเส้นที่ลากผ่านพื้นที่ลุ่มน้ำสำหรับทำภาพตัดขวาง	80
5.24 ภาพตัดขวางแสดงสภาพภูมิประเทศกับการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณลุ่มน้ำบ้านงาแมง ตามแนว A	81
5.25 ภาพตัดขวางแสดงสภาพภูมิประเทศกับการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณลุ่มน้ำบ้านงาแมง ตามแนว B	81
5.26 ภาพตัดขวางแสดงสภาพภูมิประเทศกับการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณลุ่มน้ำบ้านงาแมง ตามแนว C	81
5.27 แผนที่แสดงแนวของเส้นที่ลากผ่านพื้นที่ลุ่มน้ำสำหรับทำภาพตัดขวาง	83
5.28 ภาพตัดขวางแสดงสภาพภูมิประเทศกับการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณลุ่มน้ำบ้านขุนสาบ ตามแนว A	84
5.29 ภาพตัดขวางแสดงสภาพภูมิประเทศกับการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณลุ่มน้ำบ้านขุนสาบ ตามแนว B	84
5.30 ภาพตัดขวางแสดงสภาพภูมิประเทศกับการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณลุ่มน้ำบ้านขุนสาบ ตามแนว C	84

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
5.31 หอเจ้านาย และสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีเลี้ยงห่อถ่อกะจ้ำ	90
5.32 ใบพลวง (ตองตึง) ที่เก็บมาสำหรับใช้ประโยชน์มุงหลังคาบ้าน	93
5.33 ไม้ที่เก็บมาจากป่าสำหรับนำมาใช้ทำพื้น	94
5.34 อุปกรณ์ดักจับหนูทำจากไม้ไผ่ที่บ้านขุนสาบ	95
5.35 ดอกของต้นเปาะพอนำมารับประทานกับน้ำพริกปลาที่บ้านขุนสาบ	95
5.36 ผักที่เก็บได้จากหมู่บ้าน นำมาลวกรับประทานกับน้ำพริก	96
5.37 ปูและปลาที่หาได้จากลำห้วย นำมาประกอบอาหาร	96
5.38 ยุ้งนาง (หลองข้าว) สำหรับเก็บข้าว และสำหรับใช้ตากของ ตะกร้าสำหรับเก็บผัก และฝักมิดที่ทำจากไม้ไผ่	97
5.39 ที่ให้อาหารสุกรที่ทำจากไม้	97
ก1 แผนที่การถือครองที่ดิน ของบ้านงาแมงในช่วงฤดูเพาะปลูก พ.ศ. 2548/49	113
ก2 แผนที่การถือครองที่ดิน ของบ้านงาแมงในช่วงฤดูเพาะปลูก พ.ศ. 2548/49 (ส่วนขยาย)	114
ข1 แผนที่การถือครองที่ดินของบ้านขุนสาบในช่วงฤดูเพาะปลูก พ.ศ. 2548/49	125
ข2 แผนที่การถือครองที่ดินของบ้านขุนสาบในช่วงฤดูเพาะปลูก พ.ศ. 2548/49 (ส่วนขยาย)	126